

ธรรมะในด้านเศรษฐกิจ

ธรรมะเป็นคำคู่กับศีล คำว่า “ศีล” หมายถึง การระงับ ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ส่วนความหมายของคำว่า “ธรรมะ” คือการช่วยส่งเสริมให้สถานะดีขึ้น เพื่อความเจริญของเอกชน มหาชน และส่วนประกอบที่สำคัญแห่งธรรมะก็คือ ความยุติธรรม

ตัวอย่างการประพาดพิดหลักธรรมที่เห็นได้ง่าย เช่น

โจรที่ปล้นทรัพย์ เราถือว่าได้ทำผิดทั้งศีลและธรรมในด้านเศรษฐกิจ เพราะได้เบียดเบียนเจ้าทรัพย์

ส่วนหนึ่งจากการบรรยายเรื่อง “เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย” แก่นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งแรกใน เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๖

และถ่วงความเจริญ คือนอกจากตัวเองจะไม่ประกอบสัมมาอาชีพแล้ว ยังขัดขวางผู้อื่นซึ่งจะทำการประกอบสัมมาอาชีพเพื่อประโยชน์และความเจริญของส่วนรวมอีกด้วย

ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้ใดมีความมานะอดทนพากเพียรคิดสร้างสรรค์สิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นช่วยเศรษฐกิจของประเทศ เราก็คือว่าบุคคลผู้นั้นมีความดีความชอบและทำถูกต้องหลักธรรมะ

การประพฤติดนพิตหลักธรรมะในด้านเศรษฐกิจนั้นมิได้หลายกรณี เช่น

๑. เจ้าหน้าที่รัฐบาลบางคนใช้อำนาจและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาเป็นประโยชน์ส่วนตัว ไม่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรงเพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์ร่วมกัน กลับมีใจลำเอียงช่วยเหลือแต่เฉพาะผู้ที่ให้สินบน

ที่ว่าผิดหลักธรรมะเพราะ

ก. ราษฎรส่วนใหญ่ที่ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตก็เกิดความย่อท้อที่จะทำต่อไป คิดแก่งแย่งเบียดเบียนกัน ไม่มีผู้ใดคิดจะทำงานที่ใช้เวลานาน ๆ กว่าจะได้ผลตอบแทน ก่อให้เกิดโรคร้าย มีการปล้นแย่งชิงกันมากขึ้น ในท้องถิ่นตามจังหวัดต่าง ๆ อาชีพส่วนใหญ่ของราษฎรคือการทำนา ประเทศได้อาศัยข้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญ นำรายได้มาสู่คลังของชาติได้มาก แต่เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้ก็เท่ากับตัดรายได้ของประเทศจากภายนอก

ข. การที่กสิกรทั้งหลายสามารถทำการเพาะปลูกได้ผลดี เท่ากับเพิ่มปริมาณการผลิตให้มากขึ้น ทำให้การค้าสะดวกยิ่งขึ้น แต่สิ่งเหล่านี้จะเป็นไปไม่ได้ถ้ามีโจรปล้นทรัพย์ เจ้าหน้าที่ทุจริตมาก ๆ เพราะสิ่งผลิตจะมีน้อยลง ไม่พอกับความต้องการของสังคมที่เพิ่มขึ้นอยู่เสมอ

ความไม่พอดีนี้เป็นผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก

๒. เจ้าหน้าที่ที่มีผลประโยชน์ส่วนตัวในหน้าที่การงานของตน ขัดกับประโยชน์ของส่วนรวม ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติผิดหลักธรรมะในด้านเศรษฐกิจ อาทิ ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล บุคคลนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในขอบเขตแห่งนโยบายของรัฐ ถ้าในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไปมีตำแหน่งหน้าที่และรับผิดชอบส่วนงานของเอกชน ไม่ว่าจะเป็นเพียงแห่งเดียวหรือหลายแห่งก็ตาม อาจเป็นประธานกรรมการ กรรมการผู้จัดการ ผู้ถือหุ้น ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม แม้จะสุจริตเพียงใด บุคคลภายนอกย่อมจะระแวงสงสัยและตั้งข้อรังเกียจ

ฉะนั้น ทางที่สมควรคือ เจ้าหน้าที่ผู้นั้นควรจะต้องลาออกจากหน้าที่หรือตำแหน่งต่าง ๆ เสีย ทำงานแต่เพียงประเภทเดียวโดยไม่ขัดกับประโยชน์ของส่วนรวม ถ้าเป็นไปได้ถือว่าบุคคลคนนั้นได้ทำถูกหลักธรรมะในด้านเศรษฐกิจ

๓. ข้าราชการ แม้ว่าจะไม่ทุจริต แต่ไม่ทำงานให้รวดเร็วเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ก็ขัดขวางความเจริญในทางเศรษฐกิจ และโดยเฉพาะส่วนราชการที่จำเป็นที่ต้องติดต่อกับประชาชนโดยตรง เช่น อำเภอลำบากงานล่าช้า นอกจากงานของรัฐจะไม่ก้าวหน้าไปแล้ว ยังไม่เปิดโอกาสให้ราษฎรได้ทำงานของตนได้ทันเวลาด้วย

ฉะนั้น รัฐบาลจะต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะปรับปรุงข้าราชการในทุกกรมกองให้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน จัดวางระเบียบงานและข้าราชการในทุกกรมกองให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบ ไม่ให้ก้าวก่ายกัน ให้ประสานงานกันได้ด้วยดี และทุกส่วนราชการจะต้องรู้ว่าแต่ละส่วนมีหน้าที่อย่างไร เพื่อจะได้ทำการงานติดต่อ

กันให้รวดเร็ว ถ้าเป็นการทำงานติดต่อกับประชาชนจะต้องทำให้อย่างรวดเร็วเรียบร้อย และไม่เรียกร้องค่าธรรมเนียมใด ๆ เกินกว่าที่ทางราชการได้กำหนดไว้

การที่ข้าราชการแต่ละคนพยายามปรับปรุงตัวเองให้มีความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่ หรือการที่รัฐบาลเข้าใจใช้คนที่มีความรู้ความสามารถในกิจการงานชนิดนั้นโดยแท้จริง ถือว่าได้ปฏิบัติถูกต้องหลักธรรมะ

๔. นโยบายเศรษฐกิจที่มุ่งช่วยเหลือหมู่ชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะนั้น ถ้าทำให้คนกลุ่มใหญ่เดือดร้อนแล้ว ถือว่าผิดหลักธรรมะในด้านเศรษฐกิจ เพราะเป็นนโยบายเศรษฐกิจที่ไม่ได้ให้ความยุติธรรมต่อสังคม การทำให้เงินเฟ้อถึงขนาด การเก็บภาษีอากรไม่ทั่วถึง ผู้ที่มีอาชีพที่แน่นอนหรือข้าราชการส่วนมากซึ่งมีบัญชีแสดงรายได้และเงินเดือนเป็นหลักฐานเท่านั้นที่ต้องรับภาระภาษีเต็มที่ ถ้ารัฐบาลสามารถวางหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม มีเจ้าหน้าที่ที่มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ทำงานอยู่แล้ว เท่ากับว่าได้พยายามทำให้ถูกต้องหลักธรรมะในด้านเศรษฐกิจ

๕. ราษฎรที่สมคบกับข้าราชการทำการเอาเปรียบส่วนรวมถือว่าทำผิดธรรมะในทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ การให้สินบนข้าราชการ ทำให้จิตใจของข้าราชการที่จะทำดีเสื่อมลง และในที่สุดความเดือดร้อนก็จะเกิดขึ้นทั่วไป ถ้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายได้ของรัฐบาลในขณะใดก็ตามถ้ารัฐบาลต้องการจะควบคุมการค้าการผลิตไว้ชั่วระยะหนึ่ง ถ้าประชาชนทุกคนเข้าใจหน้าที่อันดีของตน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน หรือไม่ฉวยโอกาสค้ำกำไร หรือไม่ให้สินบนเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการเพื่อเอาสินค้าน่าต้องห้ามหรือจำกัดบางประเภทเข้ามาในประเทศแล้ว รัฐบาลและธนาคารก็จะสามารถควบคุมการเงินให้หมุนเวียนอยู่ในขอบเขตที่

ต้องการ ตลอดจนสามารถคุ้มครองการถ่ายเทสินค้าให้มีราคาและปริมาณพอ
ดีกับความต้องการและกำลังซื้อของประชาชน แต่ถ้ามีการทุจริต รัฐบาล
ก็ไม่อาจทำได้ และยังต้องขาดรายได้บางส่วนด้วย เงินจำนวนนั้นจะกลับ
ไปตกอยู่กับคนหมู่น้อย คนหมู่มากต้องซื้อสินค้าที่มีราคาแพง จำเป็น
ที่เขาจะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ถ้าไม่มีทางเพิ่มขึ้นเพราะรัฐบาลไม่มีรายได้
เพิ่มขึ้นตามส่วนที่สมควรจะจ่ายให้เป็นรายได้ของประชาชนแล้ว ก็ทำ
ให้เศรษฐกิจของประเทศต้องถูกกระทบกระเทือนเพราะประชาชนส่วน
ใหญ่มีมาตรฐานการครองชีพต่ำลง

ฉะนั้น เราจึงเห็นได้ว่าการเอาเปรียบส่วนรวมจะโดยวิธีใดก็ตาม
ถือเป็นผิดธรรมดาในด้านเศรษฐกิจ

อนึ่ง การควบคุมของรัฐบาลถ้าเป็นเพียงเล็กน้อยชั่วคราว
ไม่เป็นไร แต่ถ้าควบคุมมากจะทำให้การค้าการผลิตของประเทศปั่นป่วน
เท่ากับก่อความเดือดร้อนให้แก่ราษฎร ถือว่าผิดหลักธรรมดาในด้าน
เศรษฐกิจ

๖. การหลบเลี่ยงการเสียภาษีของราษฎรก็ผิดหลักธรรมดา
เพราะรัฐบาลเก็บเงินได้น้อยกว่าที่ควรจะได้

๗. การกักตุนสินค้าในยามขาดแคลน เพื่อหวังกำไรการค้าใน
ตลาดมืด การปฏิบัติตนให้เป็นการฝ่าฝืนข้อบัญญัติแห่งกฎหมาย ถือ
เป็นการปฏิบัติผิดหลักธรรมดาทั้งสิ้น เพราะก่อความเดือดร้อนให้กับผู้
อื่นและกับส่วนรวม

๘. การที่ราษฎรแต่ละคนไม่มีอาชีพหรือไม่พยายามทำงานเพื่อ
เลี้ยงชีวิตของตนในทางที่ชอบ ไม่เข้าใจหน้าที่ และไม่รู้จักประมาณ
และความพอเพียง เอารัดเอาเปรียบ ไม่มีการศึกษาอบรมที่ดี เท่ากับ
ไม่ช่วยเหลือให้เศรษฐกิจของชาติก้าวหน้าไป คือถ่วงความเจริญของชาติ

เหล่านี้ถือว่าปฏิบัติตนไม่ถูกหลักธรรมะในด้านเศรษฐกิจ

๔. การที่มีบุคคลกลุ่มน้อยร่ำรวยขึ้นอย่างมาก เป็นการผิดหลักธรรมะ เพราะในขณะที่กลุ่มคนมั่งมีมาก ๆ มีจำนวนคนน้อย กลุ่มคนจนก็ขยายจำนวนออกไป เกิดปัญหาในสังคม มีการแบ่งแยกชั้นของคนโดยไม่ควร และการแบ่งแยกกันในลักษณะนี้เป็นผลเสียทั้งในด้านจิตใจและการครองชีพของประชาชน เป็นปัญหาหนักสำหรับรัฐบาลในการปกครองประเทศ นับว่ากระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศทุกทาง

สำหรับข้อนี้ ถ้าพิจารณาถึงการพนันต่าง ๆ การมีสลากกินแบ่ง ซึ่งเป็นการรวมเงินจากประชาชนหรือจากคนกลุ่มใหญ่มาเป็นรางวัลให้แก่บุคคลคนเดียวหรือบุคคลกลุ่มน้อย จึงเป็นการปฏิบัติที่ผิดหลักธรรมะด้วย แต่ถ้าหากว่าผู้ถูกรางวัลสลากนั้นนำเงินมาใช้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมได้มากที่สุด ก็ไม่ถือว่าได้ปฏิบัติตนผิดหลักธรรมะแต่อย่างใด เช่น ผู้ถูกรางวัลเอาเงินทั้งหมดที่ได้มามอบให้แก่โรงพยาบาลหรือสถานศึกษาต่าง ๆ ซึ่งวิธีการที่กล่าวนี้เห็นว่าได้ผลน้อยมาก เพราะผู้มีโชคเช่นนั้นส่วนมากก็มักจะใช้เงินนั้นในทางอื่นที่ให้ความสุขเฉพาะตัว

ฉะนั้น ทางที่จะระงับก็คือ ไม่มีการพนันทุกประเภท แต่อย่างไรก็ดี รัฐบาลยังคงได้ประโยชน์จากการขายสลากกินแบ่งอยู่บ้าง รางวัลที่ให้นั้นเป็นเพียงเพื่อจูงใจให้ราษฎรนำเงินที่มีอยู่มามอบรวมให้แก่รัฐบาล เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อประเทศโดยทั่วไป

เปรียบเทียบการขายสลากกินแบ่งของรัฐบาลกับการขายพันธบัตรของรัฐบาลเอง จะเห็นได้ว่าปริมาณและจำนวนเงินที่ขายนั้นมาน้อยกว่ากันจนเทียบไม่ได้ แม้ว่าผู้ซื้อพันธบัตรจะได้เงินคืนพร้อมทั้งดอกเบี้ยก็ตาม ฉะนั้น การปฏิบัติผิดหลักธรรมะของรัฐบาลในข้อนี้

รัฐบาลก็มีส่วนได้ประโยชน์ด้วย และประโยชน์ที่ได้นั้นก็ย่อมจะตกถึงราษฎรทุกคนด้วย จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลจะต้องพิจารณาว่าควรจะให้มืออยู่หรือเลิกไป

๑๐. บุคคลที่มีความสามารถในการกิจการค้าหรือทำงานใดก็ตาม ทำให้มีรายได้ส่วนตัวมากมาย หรือมีทรัพย์สินสมบัติเป็นมรดกตกทอดมา แม้ว่าจะได้รับมาโดยสุจริต ถ้าไม่ได้ทำให้ทรัพย์สินนั้นเกิดเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมแล้ว ถือว่าไม่ถูกหลักธรรมะในทางเศรษฐกิจ การที่กล่าวมาเช่นนี้เพราะมีความเข้าใจว่า การที่บุคคลผู้มีทรัพย์สินมากมายนั้นนำเงินมาลงทุนทำงานให้เกิดผลประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ปฏิบัติถูกหลักธรรมะแล้ว เพราะได้ช่วยส่งเสริมให้ประเทศมีเศรษฐกิจดีขึ้น โดยบุคคลผู้นั้นไม่ได้รับประโยชน์แต่เพียงผู้เดียว บุคคลอื่น ๆ ก็ได้รับประโยชน์จากเงินนั้นด้วย และถ้าบุคคลผู้มีทรัพย์สินนั้นได้พยายามที่จะจัดสรรให้ตัวเองได้รับประโยชน์จากเงินนั้นเท่าเทียมหรืออยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับที่บุคคลอื่น ๆ จะได้รับ ก็นับว่าได้ทำถูกหลักธรรมะนั้นโดยแท้จริง

แต่ถ้าบุคคลผู้มีทรัพย์สินหรือรายได้ส่วนตัวมากมายไม่ได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมเลย มีเงินใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ถือได้ว่าได้ทำการเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ในยามนั้น เพราะในขณะใดขณะหนึ่ง ความสมบูรณ์ของชาติวัดได้ด้วยจำนวนสินค้า ไม่ใช่เงิน ถ้าจำนวนประชากร ๑ ใน ๑๐ ของชาติสามารถเป็นเจ้าของและได้รับประโยชน์ถึงครึ่งหนึ่งของสินค้าที่มีอยู่ อีก ๙ ใน ๑๐ ส่วนก็ย่อมจะได้รับความเดือดร้อน เพราะขาดแคลนสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการยังชีพของตน มาตรฐานของบุคคลเหล่านั้นก็จะตกต่ำอย่างมากมาย ระดับความเป็นอยู่ของบุคคลหมู่ ๑ ใน ๑๐ กับ ๙ ใน ๑๐ จะต่างกันอย่างเทียบไม่ได้ นอกจากว่าบุคคลทั้งสองกลุ่มนั้นจะได้พยายามปรับปรุงตัวเอง ไม่ใช่ให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดย

เฉพาะเป็นฝ่ายปฏิบัติ

การที่ฝ่ายที่ยากจนจะเรียกร้องให้ฝ่ายที่ร่ำรวยเฉลี่ยทรัพย์สินรายได้ให้แก่ตน โดยที่ตนเองไม่ทำอะไรเลยก็ถือว่าเป็นผิดหลักธรรมเหมือนกัน หรือการที่ฝ่ายร่ำรวยตั้งหน้ากอบโกยเงินทองเข้าไว้ โดยไม่คำนึงถึงคนอื่นก็ผิดหลักธรรมเช่นกัน

ฉะนั้น การถือหลัก “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นั้นก็นับว่าเป็นการยุติธรรม และควรจะใช้ได้ในทุกกรณี คนที่สามารถหารายได้หรือมีทรัพย์สินมรดกตกทอดมานั้น ถ้าไม่ได้ทำทรัพย์สินนั้นให้เกิดประโยชน์ก็ไม่เรียกว่าทำดี และเมื่อเขาทำไม่ดีทรัพย์สินนั้นก็หมดไป

อย่างไรก็ดี ข้อที่น่าคิดก็คือ การที่มีบุคคลหม่น้อยร่ำรวยมาก ๆ นั้นไม่สมควร แล้วจะหาอย่างไรเพื่อให้ทุกคนมีรายได้หรือทรัพย์สินส่วนตัวในระดับที่ใกล้เคียงกัน ถ้าเราจะเพ่งเล็งถึงแต่พวกที่มีรายได้สูงฝ่ายเดียว ก็จะทำให้บุคคลเหล่านั้นเกิดย่อท้อที่จะทำงานให้ได้ผลดีมากขึ้นไป

พิจารณาตามหลักธรรมในด้านเศรษฐกิจแล้วจะเห็นว่า ถ้าจะทำให้ถูกหลักธรรม คือต้องช่วยสร้างความเจริญให้มีขึ้นทุกทางและต้องมีความยุติธรรมในสังคมนั้น ๆ ฉะนั้น ถ้าจะดึงเอารายได้ของคนที่มีงมีมาโดยพลการก็ถือว่าเป็นได้ให้ความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้ทำงานมาแต่แรกเริ่ม เป็นการกระทบกระเทือนต่อจิตใจของกลุ่มชน ซึ่งแม้จะเป็นหม่น้อยก็ถือว่าบุคคลเหล่านั้นได้รับการปฏิบัติที่ไม่ถูกหลักธรรมเหมือนกัน

วิธีการโดยละม่อมก็มีอยู่ คือ เก็บภาษีจากทุก ๆ คนตามรายได้และทรัพย์สินที่มีอยู่ โดยเฉพาะภาษีจากมรดก แม้จะจัดเก็บในอัตราที่สูงก็อาจจะไม่กระทบกระเทือนต่อทายาทผู้รับมรดกมากนัก ส่วนการ

เก็บภาษีจากรายได้ ควรเพิ่มอัตราขึ้นตามปริมาณเงินได้ ผู้ที่มีรายได้ น้อยก็เสียในอัตราที่ต่ำ แต่ผู้ที่มีรายได้มากก็ต้องเสียสละเสียภาษีใน อัตราสูง แต่ในเรื่องนี้ต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจในระหว่างหมู่ชน ด้วยกันจึงจะได้ผล ถ้าราษฎรพยายามหลบเลี่ยงการเสียภาษีให้กับ รัฐบาลหรือไม่ทำการอาชีพ คือ ไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมะมาแต่ต้น ก็เป็น ปัญหาที่ไม่อาจจะแก้กันให้ตกได้

สรุปรวมความว่า ในการรักษาระดับรายได้ของคนให้อยู่ใกล้เคียงกัน หรือให้มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยนั้น ควรพิจารณาถึง ภาษีมรดกและภาษีเงินได้เป็นส่วนสำคัญ และประการสุดท้าย ทุกคนจะ ต้องมีอาชีพที่สุจริต ไม่ถ่วงความเจริญของส่วนรวมด้วยการไม่ทำงาน หรือปฏิบัติผิดหลักธรรมะในด้านเศรษฐกิจดังได้กล่าวมาแล้ว การมี การศึกษาอบรมในทางที่ดี เข้าใจนโยบายของรัฐ เข้าใจถึงเสรีภาพของ ตนในทางที่ถูก มีความหวังที่จะก้าวหน้าให้เท่าเทียมกันโดยไม่เป็นภัย ต่อสังคม ทำงานด้วยความรู้ความสามารถที่มีอยู่ ย่อมจะเป็นผลดีต่อ ส่วนรวม และจะทำให้ปัญหาเศรษฐกิจในด้านอื่น ๆ ไม่ยากเกินกว่าที่ บุคคลทุกคนจะช่วยกันแก้ไข